

Ochrona ryb reofilnych na przykładzie restytucji naturalnej populacji świnki (*Chondrostoma nasus* L.) w systemie rzeki Dunajec

Mariusz KLICH

Zakład Biologii Wód im. Karola Starmacha, Polska Akademia Nauk
ul. Sławkowska 17, 31–016 Kraków
e-mail: biuro@pzw-tarn.most.org.pl

Świnka (*Chondrostoma nasus* L.) była niegdyś jedną z najpospolitszych ryb w górnych i środkowych partiach polskich rzek. Interesująca jest jej biologia, równie ciekawa jest ewolucja poglądów rybaków i wędkarzy na ten gatunek. Aż do lat 60-tych występująca w ogromnych ilościach świnka nie była cenionym trofeum. Ze względu na powszechność występowania, często traktowana była jako zło konieczne, które przeszkadza jedynie w połowie innych bardziej cenionych gatunków. W podręcznikach rybackich charakteryzuje się ją jako rybę o małym znaczeniu gospodarczym. Sięgając do książki Profesora Maksymiliana Siły Nowickiego pt. „O rybach dorzeczy Wisły, Styru, Dniestru i Prutu w Galicji” (1889) napotkamy następującą charakterystykę świnki: „Jest gatunkiem u nas iście najpospolitszym i jest istnym błogosławieństwem Bożym dla rybaków, gdy bowiem już żadnych innych ryb nie dostaną, to zawsze świnek nałowią.” Niepublikowane dane statystyczne Inspektoratu Rybactwa woj. krakowskiego podają, że świnka stanowiła 70% masy wszystkich poławianych ryb w roku 1962 (Prawocheński 1963b). W latach 1968–1971 świnka stanowiła nawet 90% komercyjnych połowów w rzece Rabie (Klimczyk-Jankowska 1973). Większość wędkarzy średniego i starszego pokolenia doskonale pamięta masowe tarła świnki, czy charakterystyczne błyski w korycie rzeczonym świadczące o obecności żerującego stada świnek.

Od początku lat 70-tych obserwuje się szybki zanik świnki w całym areale jej występowania (Kolder 1964, Kolder i in. 1974, Starmach 1985, Starmach i in. 1988, Jelonek i Starmach 1988, Skóra i in. 1994, Lusk 1995a, 1995b, Lusk i Halacka 1995, Wajdowicz 1958, Olewski 1967). Zmniejszyła się drastycznie liczebność jej populacji, jak również zasięg występowania. Dziś w wielu rzekach świnki już nie ma, w tych w których jeszcze występuje cieszy jako cenne trofeum sportowego połowu ryb. Jej obecność na wędce czy w sieci nie bez racji uważana jest za oznakę dobrego stanu środowiska.

Nie sposób rozważać przyczyn zaniku gatunku nie znając jego ekologii. Świnka to ryba reofilna wymagająca dużej ilości tlenu w granicach 7–10 mg O₂ l⁻¹ (Opuszyński 1979). Typowa forma świnki *Chondrostoma nasus* (L.) żyje w rzekach płynących z południa do Morza Północnego i Bałtyku, oraz w systemie rzek Dunaju. Zachodnią granicą jej występowania jest rzeka Soma, a wschodnią Niemen. Na obszarze